

Heydər Əliyev və diaspor quruculuğu

Azərbaycan Respublikasının çağdaş siyasi-diplomatik fəaliyyətində, beynəlxalq münasibətlərində xaricdə yaşayan soydaşlarımızın problemləri bu gün bütün aktuallığı ilə qarşıda durur. Artıq tarixə çevrilmiş SSRİ imperiyası dövründə Azərbaycana bu vacib məsələ ilə dərinləndirilmiş məşğul olmağa imkan verilməmiş, son onilliklər ərzində xarici ölkələrdə soydaşlarımızın sayının artmasına baxmayaraq Azərbaycan diasporu dağınıq halda mövcud olmuş, lobbi quruculuğu ilə ardıcıl və sistemli şəkildə məşğul olunmamış, bu sahədə böyük vaxt itkisinə yol verilmişdir. Məhz bu səbəbdən də gənc, müstəqil dövlətimizin xarici siyasətində Azərbaycan lobbisi problemi həllini gözləyən vacib məsələlər sırasına daxil edilmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyevin çoxsaylı xarici səfərləri zamanı vaxt azlığına baxmayaraq ABŞ-da (oktyabr, 1995), İngiltərədə (noyabr, 1995), Gürcüstanda (mart, 1996), Norveçdə (aprel, 1996) Azərbaycan diasporu ilə keçirdiyi səmimi görüşləri onun bu məsələyə hansı səviyyədə diqqət və qayğı ilə yanaşdığını göstəricisidir. Bu görüşlər zamanı söylənilən fikirlər yalnız həmin ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız üçün deyil, dünya azərbaycanlılarının milli həmrəyliyi, özünüdərk və mənəvi bağlılığı istiqamətində atılan ən mühüm addımlardır və dahi rəhbərimiz bununla xaricdə diaspor təşkilatlarının formalaşmasının vacibliyini, lobbiçilik fəaliyyətimizin əsas istiqamətlərini və perspektivlərini bəyan etmişdir.

Azərbaycanlıların mühacirət tarixi əsasən XIX əsrin ilk onilliklərindən başlayır. Qafqazda Çar Rusiyasının antimüsəlman və antitürk siyasəti regionda azərbaycanlı-türk əhalisinin üstün mövqeyinin zəiflədilməsinə yönəlmiş, ötən əsrin 1905-1906, 1918-ci illərində qanlı azərbaycanlı qırğınları ermənilər tərəfindən belə strateji və məkrli niyyətlərlə törədilmişdir. 1920-ci ildə ilk müstəqil Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan və Azərbaycanın qırmızı imperiyaya qatılmasından sonra mühacirətin növbəti mərhələsi başladı. 30-cu illər və İkinci Dünya müharibəsindən sonrakı illərin mühacirəti qanlı rejim repressiyaları, siyasi təqib, qətlərlə bağlı idi və məcburi xarakter daşıyırdı. SSRİ-nin süqutu və Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonrakı dövrdə də respublikamızdan köçərək yaxın-uzaq xarici ölkələrdə məskunlaşanlar var və onlar əsasən daha firavan və rahat həyat ardınca gədənlərdən ibarətdir. Bu gün dünyanın, Azərbaycan da daxil olmaqla 70-dək ölkəsində 50 milyona yaxın azərbaycanlı yaşayır. Ancaq təəssüf ki, xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla mədəni-mənəvi əlaqələr onilliklər boyu zəif olmuş, Sovet dövrünün siyasi-ideoloji qadağaları bu əlaqələrin yaranmasına və inki-

şaf etdirilməsi yolunda güclü siperə çevrilmişdir. Doğrudur, həmin müddətdə xaricdəki Azərbaycan diasporu ilə əlaqələr üzrə bəlli təşkilatlar fəaliyyət göstərmiş. Lakin bu təşkilatlar məlum məxfi xidmət orqanlarının ciddi nəzarətində olmuşdur və öz işini mövcud siyasi sistemin tələblərinə uyğun qurmağa məcbur idi. Məlum quruluşun repressiyalarından əziyyət çəkmiş və qütbət ölkələrdə sığınacaq tapmış həmvətənlərimizin totalitar sovet rejimi ilə barışmaz mövqeyi, sovet Azərbaycanına qarşı inamsız münasibəti də qarşılıqlı əlaqələrə soyuqluq gətirən amillərdən idi. Bütün bunlar soydaşlarımızın təşkilatlanmasına, ayrı-ayrı dövlətlərdə mövcud diasporların əlaqələrinin zəif olmasına və ya heç olmamasına, onların vahid qayə-Azərbaycan ideali ətrafında birləşməyə mane olan ciddi səbəblərdir. Şübhəsiz ki, doğma od-ocaq, müstəqil Azərbaycan ayrı-ayrılıqda hər bir həmvətənimizin illərə həsrətində olduğu müqəddəs arzusu idi, lakin hamımıza bəlli səbəblər üzündən vahid, məqsədyönlü fəaliyyət birləşməsi nail olunmamış, xaricdə Azərbaycan diasporu milli-siyasi varlıq kimi özünü sübut edə bilməmişdir.

Sovetlər birləşməsinin dağılması və Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini qazanması Azərbaycan diasporunun da həyatına mühüm canlanma gətirdi. Baş verən qlobal siyasi hadisələr, Qarabağ münaqişəsi, mənfur qonşularımızın Azərbaycanı haqsız torpaq iddiaları, respublikamıza və xalqımıza qarşı məkrli siyasi, ideoloji, hərbi tərxiatların planlı bütün vasitələrlə həyata keçirilməsi, 20 Yanvar, Xocalı soyqırımları, torpaqlarımızın 20%-nin işğalı, bir milyondan artıq soydaşımızın öz doğma yurdlarından didərgin düşməsi xaricdəki həmvətənlərimizin ictimai fəallığının artmasına təkan verdi. Soydaşlarımızın bir qismi yeni tarixi situasiyaya uyğun olaraq məhdud dərəcəlilik səviyyəsindən çıxmağa və milli-siyasi yöndə təşkilatlanmağa başladılar. Buna görə də ulu öndər Heydər Əliyevin Almaniya səfərlərinin birində Bonn şəhərində soydaşlarımızla görüşdə söylədiyi dərin məzmunlu, proqram xarakterli nitqində müdrik tövsiyələrdən biri məhz fikir, əməl birləşməsinə aid idi: "...Mən demirəm ki, 40 milyon azərbaycanlının hamısı bir yere yığılsın, bu, heç lazım da deyil. Ancaq hamısının qəlbi, fikri, gələcəyə baxışı və Azərbaycan haqqında fikirləri bir olsa, əlbəttə ki, respublikamız da öz müstəqilliyini bundan sonra daha da möhkəmləndirər, inkişaf yolunu məharətlə keçə bilər... Mən Azərbaycanın Prezidenti kimi, xalqımızın mənə göstərdiyi etimada güvənərək respublikamıza rəhbərlik edən bir şəxs kimi bu gün deyirəm: Azərbaycanın özündə də bu günümüzün, gələcəyimizin zəmanəti rəhni birlikdir və bütün dünyada da soydaşları-

mızın bir olması vacibdir".

Bu bir həqiqətdir ki, heç kim xaricdə yaşayan soydaşlarımızın problemlərinin həlli məsələsinə ümummilli lider Heydər Əliyev qədər önəm verməmişdir. Məhz dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən sonra istər daxildə, istərsə də qütbətdə yaşayan soydaşlarımız arasında milli Azərbaycan dövlətçiliyinin varlığına və gələcəyinə inam yaranmış, onların Vətənlə əlaqələri genişlənərək ardıcıl xarakter almışdır. Müqəddəs Vətən amalı və Azərbaycan dövlətçiliyi ətrafında sıx birləşmə zərurəti bu gün xaricdəki həmvətənlərimiz tərəfindən daha anlaşıqlı qarşılanır və bu istiqamətdə siyasi-milliy fəallığın artması müşahidə olunur. Bu gün Azərbaycan diaspor təşkilatları ilə daim əlaqə saxlanılır, qarşılıqlı münasibətlərin intensivliyinə nail olmaq, təşkilatlanma işini sürətləndirmək üçün əməli işlər görülür.

Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan həmvətənlərimizin Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, onların arasında həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi ilə bağlı məsələlərin birgə müzakirəsi zərurətini nəzərə alaraq Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi haqqında 2001-ci il may ayında 23-də ulu öndər Heydər Əliyevin məlum Sərəncamı bu möhtəşəm ideologiyamızın gerçəkləşməsinə istiqamətlənmiş mühüm bir addımdır. Həmin ilin noyabr ayının 9-u və 10-da Bakıda keçirilən tədbirdə 36 ölkədən 200-dən çox təşkilatı təmsil edən 406 nümayəndə və 63 qonaq iştirak etmişdir. Qurultayda Azərbaycan Respublikası 130-dan çox dövlət və ictimai qurumlarından, müxtəlif təşkilatlardan, 25 siyasi partiyadan 702 nümayəndə və 844 qonaq ilə təmsil olunmuşdur. Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı xaricdə soydaşlarımızın ümumi məqsəd, vahid ideya ətrafında birləşməsi yolunda böyük addım, gələcəyə istiqamətlənmiş önəmli tədbirlərdən biri kimi yadda qaldı. Qurultayda xaricdəki həmvətənlərimizlə sistemli iş aparılmasını təşkil etmək, soydaşlarımız arasında milli birləşməni möhkəmləndirilməsini təşkil etmək məqsədilə xüsusi dövlət qurumunun yaradılması ideyası irəli sürüldü. 2002-ci il iyulun 5-də ulu öndər Heydər Əliyev "Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında" Fərman imzaladı. 2008-ci il noyabrın 19-da isə dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin siyasi kursunun layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin Sərən-

camı ilə həmin komitənin əsasında Diaspora İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Hazırda dünyanın 45 ölkəsində 450-yə yaxın diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir ki, bu təşkilatlar xaricdə yaşayan azərbaycanlılar arasında milli, ideoloji, siyasi və iqtisadi amillərə əsaslanan birləşməni təmin olunmasına xidmət edirlər.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan diasporunun əldə etdiyi mühüm əhəmiyyətli nailiyyətlərinin sırasında 2004-cü ilin oktyabrında Moskvada Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin iştirakı ilə keçirilən Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin II qurultayını, 2006-cı il martın 16-da Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayını, 2007-ci il noyabrın 17-19-da Bakıda keçirilən Türk dövlət və cəmiyyətlərinin XI dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayını, 2008-ci ilin dekabrın 18-19-da Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının iclasını və 2011-ci ilin 5-6 iyul tarixində Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayını qeyd etmək olar. Qeyd olunan tədbirlər yalnız bir məqsədə- diaspor qarşısında duran vəzifələri müəyyən etməyə, Azərbaycan lobbiçiliyini qurmağa, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların sosial, mənəvi, iqtisadi fəaliyyətinə və diaspor təşkilatlarının mütəşəkkil qüvvə kimi təşkilatlanmasına dəstək vermək, eyni zamanda Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında diasporun fəaliyyət istiqamətlərini müəyyən etməyə xidmət edir.

Möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev Rusiya, Qazaxıstan, Türkiyə, Ukrayna, Gürcüstan, Moldova, Özbəkistan və digər ölkələrə səfərləri zamanı Azərbaycan diasporunun üzvləri ilə görüşlər keçirir, onların qayğı və problemləri ilə maraqlanır, mövcud problemlərin həll edilməsi üçün müvafiq tapşırıqlar verir. Bu gün Azərbaycan dövlət quruculuğu prosesi uğurla davam etdirilir. Ölkəmiz sürətli sosial-iqtisadi inkişaf yoluna qədəm qoymuş, beynəlxalq əlaqələri genişləndirilmiş, xarici siyasətdə mühüm nailiyyətlər qazanılmışdır. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə uğurlu infrastruktur layihələri gerçəkləşdirilmiş, bir milyondan artıq yeni iş yeri açılmış, iqtisadiyyatımız 3 dəfə artmış, yoxsulluq dərəcələri azalmış, əhalinin sosial rifahı xeyli dərəcədə yaxşılaşmışdır. Qazanan siyasi və iqtisadi uğurlar həm də ölkəmizdən kənar yaşayan soydaşlarımızın həyatında özünü göstərmiş, onların doğma vətənlərinə bağlılığını artırmışdır. Bu gün harada yaşamasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlı xalqımızın ən qiymətli mənəvi-ideoloji sərvəti sayılan milli birləşməyə nail olmaq və dövlətçiliyimizin daha da möhkəmləndirilməsi uğrunda bütün güc və bacarığını səfərbər etməyə barclıdır. Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin dediyi kimi: "Bizim bir Vətənimiz var-Azərbaycan! Bizim bir dilimiz var-Azərbaycan dili! Bizim ümumxalq ideologiyamız var-azərbaycançılıq məfkurəsi".

✍️ Cavid Əkbərov,
"iki sahil"

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçündür.